

УДК 342.7:343.12:342.1(495)

ПОЛЕТИЛО К.С., кандидат юридичних наук,
помічник судді Апеляційного суду Рівненської області

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ І СВОБОДИ ТА ЇХ СУДОВИЙ ЗАХИСТ У КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМАХ ГРЕЦІЇ

***Анотація.** У статті йдеться про відображення інформаційних прав людини і свобод, їх судовий захист та особливості судочинства в Конституції Греції.*

***Ключові слова:** інформаційні права людини і свободи, судовий захист, Конституція Греції.*

***Аннотація.** В статье рассматривается отображение информационных прав человека и свобод, их судебная защита и особенности судопроизводства в Конституции Греции.*

***Ключевые слова:** информационные права человека и свободы, судебная защита, Конституция Греции.*

***Summary.** The article deals with the representation of information rights of a man and liberties, their judicial defence, and the particularities of judicial proceedings in the Constitution of the Greece.*

***Keywords:** information rights and liberties, judicial defence, the Constitution of the Greece.*

Постановка проблеми. Інформаційні права і свободи людини є одними з найбільш важливих і вразливих. Обраний Україною вектор розвитку на вступ до ЄС, в основу створення якого були покладені демократичні засади верховенства права та визнання інформаційних прав і свобод, зобов'язує вивчити законодавства тих країн, що входять до цієї Спільноти. Це дасть змогу удосконалити вітчизняне законодавство та демократизувати українське судочинство. Крім того, з'явиться можливість зменшити число звернень громадян до Європейського Суду (далі – ЄСПЛ) за захистом інформаційних прав і свобод.

Проблема захисту інформаційних прав і свобод людини в судах країн ЄС розглядалися у працях В.В. Костицького, В.І. Манукяна, П.М. Рабіновича, С.В. Шевчука та ін. Проте спеціальних досліджень, присвячених захисту інформаційних прав людини і свобод в судах Греції, немає.

Метою статті є визначення можливостей конституцій Греції та України на предмет захисту інформаційних прав і свобод людини в суді. Завдання роботи полягає у окресленні норм грецької Конституції, які пов'язані з інформаційними правами людини і свободами, оцінити їх з позиції забезпеченості у суді.

Виклад основного матеріалу. У Греції чинною є Конституція 1975 року [1]. Із 1981 року Греція є членом ЄС. Державний устрій Греції – парламентська республіка (ст. 1); влада виходить від народу (ст. 1, п. 3) і поділяється на виконавчу (здійснюється урядом та Президентом Республіки), законодавчу (парламентом) та судову (здійснюється судами) (ст. 26); загальноновизнані норми міжнародного права є невід'ємною частиною внутрішнього законодавства та мають пріоритет перед будь-якими положенням закону (ст. 28, п. 1), які суперечать їм. Дотримання загальноновизнаних норм міжнародного права сприяє розвитку демократії у Греції.

Конституція Греції передбачає передачу повноважень міжнародним організаціям; це допускається для блага національних інтересів та розвитку співробітництва з іншими державами (ст. 28, п. 2). Цінність згаданої передачі повноважень, із позиції судового захисту інформаційних прав і свобод людини, доцільна тоді, коли від нової інформаційної загрози не розроблене національне законодавство.

Першочерговим обов'язком держави є повага та захист гідності людини (ст. 2). Так як гідність є джерелом основоположних прав людини [2, ст. 30], то стверджуємо, що повага і захист основоположних прав і свобод людини і є головною функцією держави. Інформаційні права людини належать до основоположних (задекларовано Резолюцією 59(1) Генеральної Асамблеї ООН [3]), тому вважаємо, що в Греції повага і захист цих прав людини відноситься до першочергових завдань.

Конституція Греції гарантує всім, хто перебуває в країні, повний захист свого життя, честі і свободи (ст. 5, п. 2); разом з тим, допускаються обмеження. Для того, щоб обмеження основоположних прав і свобод не вийшли за межі демократії, у Греції обрано шлях повної відповідності внутрішньодержавних обмежень до міжнародних. Підтвердження сказаному таке: *“Винятки допускаються у випадках, передбачених міжнародним правом”* (там само – від Авт.). Такий підхід забезпечує усім громадянам та жителям інших країн, які перебувають у Греції, однакові права.

Особиста свобода кожного є недоторканна і регулюється національним законодавством. Доказом цьому є п. 3 ст. 5 Конституції Греції: *“Особиста свобода недоторканна. Ніхто не може піддаватись переслідуванню, арешту чи будь-якому іншому обмеженню свободи, крім як у випадках і таким чином, коли і як це встановлено законом”*.

У Конституції України використано дещо інший підхід у забезпеченні основоположних прав і свобод людини: *“Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані в Україні найвищою соціальною цінністю.*

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави” [4, ст. 3].

Порівняння підходів до прав і свобод людини в обох конституціях виявляє деякі відмінності. По-перше, в Конституції України не наголошується на повній відповідності змісту прав і свобод людини аналогічним правам у країнах демократії. Це попри те, що: *“Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України”* [4, ст. 9]. По-друге, обмеження гарантованих Основним Законом України прав і свобод відрізняється від міжнародних. Це часто утруднює їх захист у міжнародних судах: різне формулювання часто виводить за межі визнаних у Європі стандартів демократії, а тому і рішення міжнародних судів (зокрема, ЄСПЛ) нерідко протилежні вітчизняним.

Інформаційні права і свободи людини в Греції відображені в частині другій “Особисті та соціальні права” Основного закону. Серед статей Конституції Греції зустрічаємо такі.

Стаття 9: *“1. Житло кожного користується імунітетом. Особисте та сімейне життя людини недоторканні. Будь-який обшук може відбуватись у тих випадках і таким чином, коли і як це визначено законом, і завжди у присутності представника судової влади”*.

Подібне право відображене в Конституції України двома статтями, а саме ст. 30: *“Кожному гарантується недоторканність житла.*

Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи,

проведення в них огляду і обшуку” та ст. 32: “Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту і прав людини”.

Порівняння грецької конституційної статті з двома вітчизняними дає основу для таких висновків:

1) грецьке формулювання узгоджується із формулюванням ч. 1 ст. 8 ЄКПЛ: “Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції” [5]. Це суттєво полегшує роботу судді у пошуках необхідного прецеденту ЄСПЛ;

2) обшук житла, у більшості випадків, пов’язаний з інформацією про особисте і сімейне життя, тому поєднання в одній нормі права на повагу до особистого і сімейного життя та права на повагу до свого житла є більш логічним, ніж під час окремого їх розгляду;

3) спираючись на згаданий вище загальний грецький підхід до обмеження прав і основоположних свобод людини, можна стверджувати, що ці обмеження не виходять за межі демократії, тобто має місце повна відповідність до обмежуючої ч. 2 ст. 8 ЄКПЛ: “Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної чи громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров’я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб” [5]. Обмежувальні частини обох наведених українських статей дещо відрізняються від конвенційної, тому обґрунтування правильності державного обмеження інформаційних прав і свобод не завжди тлумачиться однаково (можливе інше рішення Страсбургу. Як доказ можна навести відсутність у вітчизняних статтях критерію “необхідність у демократичному суспільстві”;

4) винні у порушенні прав, наведені у п. 1 ст. 9 Конституції Греції караються, що підтверджується п. 2 цієї статті: “Порушники попереднього положення караються за посягання на недоторканність житла та зловживання владою та зобов’язані надати потерпілому повну компенсацію, як це визначено законом”. Останнього у вітчизняних нормах немає, а за порушення, у випадку зловживання владою, відшкодування забезпечує держава (хоча правильно було б винуватцем, що зумовило б більш високу відповідальність правоохоронця у стосунках із пересічним громадянином).

Ст. 10 Конституції Греції: “1. Кожний окремо чи разом з іншими має право, дотримуючись законів держави, звертатись у письмовій формі до влад, які зобов’язані прийняти невідкладні дії на основі існуючих положень та дати заявнику обґрунтовану письмову відповідь у відповідності з положеннями закону.

2. Переслідування заявника за наявні в заяві порушення, якщо такі мають місце, допускається тільки на основі обнародування остаточного рішення органу влади, до якого дана заява спрямована, та з його дозволу.

3. Запит на інформацію зобов’язує відповідні органи влади дати відповідь на встановлених законом умовах”.

Аналогом наведеного є ст. 40 Конституції України: “Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатись до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих

органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк”.

Порівняння обох статей дає підставу для висновків:

1) згідно п. 1 грецька стаття, окрім письмової відповіді заявнику, вимагає від влади прийняття невідкладних заходів, а тоді – надання заявнику обґрунтованої письмової відповіді; вітчизняна – гарантує розгляд звернення, а на прийнятті невідкладних заходів не наголошує. Ця відмінність забезпечує негайні дії влади по усуненню порушень прав і свобод людини, що дозволяє стверджувати про ширші можливості грецької норми у захисті інформаційних прав і свобод людини;

2) в українській статті про можливі переслідування заявника (чи кількох заявників) за наявні в письмовій петиції порушення не йдеться. Такі порушення допускаються законами України “Про звернення громадян” (245-18), “Про внесення змін до Закону України “Про інформацію” (2938-17). Крім того, про наявні порушення у письмовій заяві, згідно п.2 грецької норми, йдеться лише після обнародування відповідним органом влади остаточного рішення (що постає доказом у суді). Обов'язковою вимогою переслідування за порушення, які мали місце у зверненні, є дозвіл органу влади, до якого спрямовувалась заява. Доцільність такого дозволу, на нашу думку, в тому, що подана заява може містити інформацію про особу, заборонену інформацію тощо. Останнє допускає лише переслідування того заявника, який допустив порушення, одночасно гарантується дотримання прав інших осіб (чи запобігання розголосу інформації), причетних до матеріалів заяви. Такий підхід до переслідування є більш демократичний, ніж той, що відображений українською конституційною нормою;

3) хоча в ст. 40 української Конституції не виділене право на інформаційний запит, як у ч. 3 грецької ст. 10, все ж він передбачений, адже право на звернення є більш широке, ніж право на інформацію. Особливості забезпечення права на інформацію в Україні гарантує Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про інформацію”.

Безпосередньо інформаційну спрямованість має ст. 14 Конституції Греції, яка гарантує кожному право на поширення інформації, визначає випадки обмеження цього права, особливості прокурорського реагування та значення суду у дотриманні права на поширення інформації. Її перші 3 частини включають: *“1. Кожен може висловлювати та поширювати свої думки усно, письмово чи друком, дотримуючись законів держави.*

2. Друк вільний. Цензура та інші превентивні заходи заборонені.

3. Конфіскація газет та інших видань, як до виходу в світ, так і після, забороняється.

Як виняток, конфіскація допускається за наявності ордера прокурора після виходу видання у світ у випадках:

а) образи християнської чи будь-якої відомої релігії;

в) образи особистості Президента Республіки;

с) розміщення публікацій, що розкривають інформацію про структуру, озброєння та розміщення збройних сил чи фортифікаційних укріплень країни, або метою яких є насильницьке повалення державного устрою, чи спрямованих проти територіальної цілісності держави;

д) розміщення непристойних публікацій, що явно ображають суспільну мораль, у встановлених законом випадках”.

У Конституції України перелічені права гарантуються кількома нормами, насамперед абз. 2 ст. 34: *“Кожний має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.*

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя”.

Враховуючи те, що поширення інформації (думок) в українській Конституції “в інший спосіб – на свій вибір” охоплює друк, стверджуємо, що право на поширення інформації повністю гарантоване в Україні (цензура заборонена в Україні згідно ст. 15). Порівняння обмежувальних частин обох конституційних норм показує їх однаковість, адже захист репутації та прав інших людей включає захист від релігійних образ та від образи особистості Президента.

Інші частини ст. 14 Конституції Греції відображають: потребу в конфіскації встановлює суд (ч. 4); особливості виправлення неточних публікацій (ч. 5); розгляд судами рецидивних порушень у друкарській діяльності (ч. 6); злочини друку, припинення на місці (ч. 7); можливість доведення до суспільства інформації про джерела фінансування ЗМІ (ч. 9). Хоча подібні конституційні норми в Основному Законі України не висвітлені, вони гарантовані законами України “Про видавничу справу” (317-16), “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” (2782-12), “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації” (5029-17), “Про внесення змін до Закону України “Про інформацію”, Цивільним [6] та Кримінальним [7] кодексами України.

Для такого способу поширення інформації, як кінематограф, фотовиробництво, радіо, телебачення чи інший засіб передачі інформації санкції в Греції не застосовуються. Це підтверджується ст. 15 Конституції Греції: *“1. Положення попередньої статті про охорону друку не застосовуються до кінематографу, фотовиробництва, радіо, телебачення чи будь-якого іншого подібного засобу передачі слова чи дії.*

2. Радіо та телебачення знаходяться під безпосереднім контролем держави; їх діяльність спрямована на об'єктивну і на рівних умовах передачу інформації та відомостей, а також поширення витворів літератури та мистецтва при забезпеченні якісного рівня передач, продиктованого їх соціальною місією та інтересами культурного розвитку держави”.

Потреба у такій гарантії доцільна в Конституції України з таких міркувань. По-перше, згідно ст. 34 Конституції України, кінематограф, фотовиробництво, радіо та телебачення є одним із способів поширення інформації, тому на них поширюються обмеження цієї статті. Можна стверджувати, що Закон України “Про телебачення та радіомовлення” (3759-12) та інші забезпечують аналогічні гарантії, проте Конституція України має найвищу юридичну силу в Україні. По-друге, контроль держави над переліченими видами поширення інформації відповідає ч. 1 ст. 10 ЄКПЛ: *“Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватись своїх поглядів, одержувати та передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств”* [5]. Таке втручання держави відповідає рівню саме ліцензування діяльності, а особливості ліцензування тлумачаться ч. 2 ст. 15 Конституції Греції.

Контроль держави в цьому випадку зводиться до встановлення об'єктивності інформації, до забезпечення усім, хто транслює, рівних умов у передачі інформації, забезпечення якісного рівня передач витворів літератури та мистецтва.

Стаття 19: *“Таємниця листування та вільної кореспонденції чи зв'язку будь-яким іншим способом абсолютно недоторканна. Закон визначає умови, за яких судова влада не пов'язана дотриманням цієї таємниці з міркувань національної безпеки чи в інтересах розслідування особливо тяжких злочинів”* [1]. Аналогічні права забезпечує ст. 31 Конституції України: *“Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочині чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо”*.

Спільним в обох конституційних нормах є те, що кожному гарантоване право на таємницю листування, телефонних розмов та іншої кореспонденції. Обмеження права допускається за рішенням суду, на основі закону. Відмінність норм зводиться до наступного: 1) у Конституції Греції це право зведене до абсолюту (є священне); 2) у Конституції Греції існує дві причини можливого обмеження цього права: національна безпека та розслідування особливо тяжких злочинів; в Україні – під час розслідування кримінальної справи (не наголошується на категорії кримінальної справи, тому можна говорити про будь-які злочини), хоча наголошується, коли іншими способами одержати інформацію неможливо. Таким чином, стверджуємо, що право на таємницю листування, телефонних розмов та іншої кореспонденції в Греції більш захищене, бо воно менше обмежене. Саме тому вітчизняні суди, надаючи дозвіл на обмеження розглядуваних прав і свобод, повинні виходити з мінімальності обмежень (в конче необхідних випадках). Це забезпечить згаданим інформаційним правам і свободам абсолютну недоторканність, наблизивши їх до стандартів демократичного світу.

Суть судового захисту прав людини (в тому числі, інформаційних) в Конституції Греції гарантоване ст. 20: *“1. Кожний має право на законний захист з боку суду і може висловлювати перед ним свої погляди щодо своїх прав й інтересів, як це визначено законом”*. Тому, згідно наведеної гарантії, суд у Греції постає як законний захисник прав і свобод людини (в першу чергу) від будь-яких їх порушень (посягань) на основі закону.

Згідно з Конституцією України гарантією судового захисту є ст. 55: *“Права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб”*. Хоча дана конституційна норма гарантує кожному захист прав і свобод судом, вона не вводить визначення суду (не пропонує дефініції). Тлумачення суті судового захисту в Конституції Греції гарантує ст. 25: *“1. Права людини як особи і члена суспільного цілого гарантуються державою, усі органи якої зобов'язані забезпечувати безперешкодне здійснення цих прав.*

2. Визнання і охорона державою фундаментальних і невід'ємних прав людини спрямовані на досягнення соціального прогресу в умовах свободи та справедливості”.

Виходячи з зазначеного, наведена конституційна норма тлумачить суд як захисника особистих прав людини і прав людини як члена суспільства державою, від будь-яких посягань, усі органи якої зобов'язані забезпечити безперешкодне здійснення цих прав. Пункт 2 цієї норми розкриває причину необхідності визнання та охорони

державою основоположних прав: для досягнення соціального прогресу, який можливий в умовах свободи та справедливості.

У Греції суди мають змогу захищати інформаційні права і свободи людини за допомогою тимчасових актів законодавчого змісту. Такий захист виправданий тоді, коли з'являється нова інформаційна загроза правам і свободам людини, законодавство для захисту від якої ще не розроблене. Без таких тимчасових актів суди не в змозі захистити права і свободи людини від нової інформаційної загрози, адже відповідне законодавство – відсутнє. Наявність згаданих законодавчих актів рівнозначна наявності законів швидкої дії. Підтвердженням сказаному є ст. 44 Конституції Греції: *“У надзвичайних випадках виняткової важливості та непередбачуваної необхідності Президент Республіки може за пропозицією Ради міністрів видавати акти законодавчого змісту. Ці акти надаються Парламенту на схвалення ...в сорокаденний термін із моменту їх видання чи протягом 40 днів із моменту скликання сесії Парламенту. Якщо вони не представлені Парламенту у вказані вище терміни чи якщо вони не затверджені ним у 3-місячний термін з моменту їх представлення до Парламенту, вони втрачають силу”*. Подібна норма була б доцільна у вітчизняному законодавстві, адже, зазвичай, прийняття закону Верховною Радою України супроводжується прийняттям закону з допомогою кількох читань.

Інший підхід у прийнятті законів термінової дії згідно з Конституцією Греції зводиться до наступного. Уряд подає до парламенту законопроекти, які називає як конче необхідні, термін обговорення яких обмежений. За короткий термін парламент може прийняти закон, який захистить інформаційні права і свободи людини від нових загроз. Підтвердження сказаному є п. 4 ст. 76: *“Законопроекти чи законопропозиції, які характеризуються Урядом як конче термінові, виносяться на голосування після обмеженого обговорення, в якому, окрім відповідних доповідачів, беруть участь прем'єр-міністр чи компетентний міністр, лідери представлених в парламенті партій і по одному представнику від кожної з цих партій. Статутом парламенту тривалість виступів та час обговорення можуть бути обмежені”*. Таким чином, при появі нової інформаційної загрози, суди Греції в змозі захистити права і свободи людини, адже вони можуть спиратись на необхідні закони.

Характерною особливістю діяльності усіх судів Греції є їх публічність. Серед причин, що обмежують гласність судів, визнаються лише дві: загальновизнані норми моралі та охорона приватного і сімейного життя. Це вкотре підкреслює важливість інформаційних прав і свобод людини в Греції. Сказане підтверджує п. 2 ст. 93 Конституції Греції: *“Засідання будь-якого суду є публічним, якщо лише він своїм рішенням не вважає, що гласність була б шкідливою для загальновизнаних норм моралі чи що є особливі причини для охорони приватного чи сімейного життя”*.

Висновки.

Порівняння інформаційних прав людини і свобод, гарантованих кожному Конституцією Греції та аналогічних, гарантованих Конституцією України, показало, що крім тих норм, які несуть однаковий правовий зміст, грецький Основний закон містить такі норми, яких немає серед вітчизняних. Зокрема:

- 1) гарантування інформаційних прав людини і свобод згідно Конституції Греції узгоджується із статтями Конвенції, що суттєво полегшує захист цих прав у ЄСПЛ;
- 2) обмеження інформаційних прав і свобод кожного Конституцією Греції не виходить за межі демократії.

Суд, згідно Конституції Греції, постає як державний захисник прав людини і свобод від будь-яких посягань на основі закону. Права людини і свободи в Греції захищені від

нових інформаційних викликів тимчасовими актами законодавчого змісту, законами термінової дії, на які спираються суди у своїй роботі.

Використана література

1. Конституция Греции : Закон Греції від 1981 р. / Конституции государств Европы : в 3 т. – Т. 1 ; под общей ред. и вступ. статьей директора института законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации Л.А. Окунькова. – М. : Издательство НОРМА, 2001. – С.761-773.

2. KONSTITUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ : Закон Польщі від 1997 р. – Łódź.- Wydawca : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa SAGALARA. – 2010 г. – 64 s.

3. Резолюция 59(1) Генеральной Ассамблеи ООН. – (“Созыв международной конференции по вопросу о свободе информации”). – Режим доступа : [//www.advocst.ru/news/38/843](http://www.advocst.ru/news/38/843)

4. Конституція України : Закон України від 1996 р. : станом на 21.01.13 р. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2013. – 64 с.

5. Про захист прав людини та основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 1950 р. : з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13. – Страсбург : Секретаріат Європейського суду з прав людини. – 2010 р. – 24 с. – (Український переклад).

6. Цивільний кодекс України : Закон України : станом на 15.01.09 р.: – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2009. – 328 с.

7. Кримінальний кодекс України : Закон України : станом на 15.12.08 р. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 188 с.

~~~~~ * * * ~~~~~